

LONGITUDINALNO

*Ja sam veoma naklonjen tome, jer od toga mi
trbuh ponekad iznenada zaigra, skoro kao kad jecam.
– Tomas Man*

I

Nepravilnost na zidu, *to neznatno odstupanje*, vratilo me je momentalno u stanje prirodности u kojem nisam bio danima. Prošavši kraj jedne žučkaste kuće – na kojoj je bio malko oljušten malter – sećam se dobro: laknulo mi je. Kuća je bila stara *i to bi mogao biti dovoljan razlog*. Mada, ukoliko se uzme u obzir da se u ovom delu grada, očito, vodi briga o takvim stvarima, ta dotrajalost, *izložena oku svakog, i najneznatnijeg posmatrača*, ipak iznenađuje. No, meni je prijalo. Utom se u meni nešto raspर्सlo. Nešto što je bilo tu neko vreme. Zato me i nije toliko začudila (sutradan, pre doručka, dok sam se propinjao na prste da dohvatim šolje za čaj s najviše police) sasvim izmenjena reakcija na nešto nalik onim stvarima koje su me iritirale tokom čitavog tog kratkog a intenzivnog perioda. Naime, dok sam sklanjao visoke vinske čaše, koje su mi, pak, predstavljale prepreku, one se, nehotice, dotaknuše, *što prouzrokovao poznat i mio zvuk*. Nekoliko sekundi pre toga bila su počela da zvone zvona za jutrenje na obližnjoj crkvi. Zvon čaša – *mogao bi svako primetiti* – nije bio *nesrazmeran* njihovom tonu. Inače, živim već nekoliko godina u ovom stanu, nadomak klinike. Sama zgrada, ujedno s prostranim unutrašnjim dvorištem u koje zurim svaki dan, *u suštini*, obgrljena je klinikom. Iza mojih leđa, s one strane zida na kojem nema prozora, leže ljudi, raznog pola, starosti, porekla i imovinskog stanja: neki zbrinuti, neki bespomoćni. Tako da često uopšte ne primetim da čujem sirene; jer sam *donekle oguglao*; a onda obratim pažnju na njih kad ne treba.

Te večeri osećao sam se uljuljkano, ali ne toliko da ne bih mogao da se rešim, i da izađem i odem među ljude – kako bi, uostalom, moglo biti pre nekoliko godina. Tada bih se teško rešavao da isplivam iz tog stanja, *prepuštao bih mu se ponorno, bivao sve zatomljeniji*. Vabila bi me pospanost, *udovi bi malaksavali*, plutao bih pravo u san. Sada, pak, *bio sam zatečen lakoćom* s kojom sam mogao skliznuti u odluku da odem. (Ne bi me začudilo da se to ponovi.) Kao da je posebno bilo važno to što mi se činilo da se tamo ne bih – kao inače – osećao *naročito izmeštenim*. Naprotiv, *sasvim čudno*, kao da bi mi vani moglo biti *jednako komotno*. *Mora da me je snažno mamio taj predosećaj*, bio nešto nalik na *pitomo, ljupko kušanje*, te sam zaista otišao. Ranije je, rečju, bilo posve drukčije, što bih ipak, kada bih se već našao tamo, uspevao da prevaziđem. Sada je sve to izostalo, *kao da mi je postalo svejedno*, kao da sam postao *ravnodušniji* spram svog otpalog svlaka, te se slobodno i ravnopravno mogu kretati između ljudi, ne strepeći da će me nešto zavrteti, pa prozubiti.

Na koncertu, nekoliko redova ispred mene, sedeo je jedan stariji gospodin u – iako očuvanom, no – staromodnom sivom sakou. Za razliku od ostalih prisutnih u auditorijumu, on se bio pomicao svojim telom, istezao, uvrtao, što sam odmah registrovao kao *neku posebnu vrstu osetljivosti na draži muzike*, a čemu sam se u sebi *tihio divio*. Nije tačno da me nije okrzla misao da bi drugima kretnje njegovog tela, njegove glave, *ta raznolika, razlistana trzanja*, mogla delovati u *najmanju ruku* ekstravagantno. Način na koji je bio odeven, kao i njegova uredno začešljana seda kosa, *govorili su u prilog utisku suprotnom od tog*: to jest, da je u pitanju čovek pristojan, ugledan, ni najmanje ne čovek koji bi se celog života odavao prvom utisku, izazivao skandale, pravio scene i slično. Njegov ugladen izgled, *što se dalo primetiti i s leđa*, ublažavao je, dakle, utisak izazvan njegovim neobičnim načinom slušanja muzike, *svojevrnim učestvovanjem u njoj*, svojim telom; bio nekakav prigušivač. *Sticao se utisak da to mora biti neko od prijatelja i kolega nedavno preminulog kompozitora čija su se dela komemorijalno izvodila te večeri*. Neko ko je celog života bio u najtešnjoj vezi s tom i takvom muzikom, najverovatnije je i sam stvarajući. *I kako to da sede vlasi stignu i velike eksperimentatore, čovek bi se (s nečim nalik na razlog) mogao pitati*.

Presudna stvar za mene bila je pomisao kako su se stvari korenito promenile. To da je jednostavno moguće danas, *s početka novog milenijuma*, da neko pasaže atonalne muzike doživljava kao *najsladji cvrkut ptica*, kao melodičnost u kojoj je *tajna svakog optimizma i vitalizma*. Jer upravo takve su bile njegove kretnje. One su odražavale *polet jedne duše koja uživa u najsvečanijim lepotama muzike*. Koja pomno, *ne uzmičući ni tren*, prati sve valove, *pripijena nežno za sama leđa muzičkog trenu*, koji zajedno sa nama *stremi* u budućnost, u te *tobože* nove sadašnjosti. I kako je to samo bilo moguće, da je *ono što se ticalo* anksioznosti, teskobe u prvoj polovini dvadesetog veka, sada, oko sto godina kasnije, za jednog starca *vrhunska melodičnost*. Da su ti grčevi i *trzaji demonske atonalnosti* sada *rajske arije* za jednog starca koji će se uskoro seliti iz ovog sveta. Taj utisak, najviše me je prozeo, utisak o tome koliko je *istoričnost umetnosti* ne samo nešto što sugerišu udžbenici teorija umetnosti svih vrsta, nego nešto što je *jednako opipljivo kao osedlost* vlasi tog starog – kako pretpostavismo – kompozitora, kao slučajni dodiri njegovog ramena sa ramenom supruge što je sedela sa njegove desne strane (nepomična), kada bi mu zanos ipak omeo koordinaciju pokreta.

Kasnije, nakon prvog dela koncerta, igrom slučaja, čuo sam (nehotice) razgovor dvoje posetilaca. Bilo je očigledno da su ga poznavali. Konstatovali su, s izrazom sažaljenja na svojim licima, smičući ramenima – da su tikovi njihovog starog prijatelja uzeli maha, da je *to doista uzelo strašan oblik*. Jeziv, čak.

II

Tikovi?

Tek tad sam shvatio da to jesu tikovi. *Ali kakvo savršenstvo u tome*. Kakav *perfekcionizam* pokreta tih tikova, *koliko precizno gipki i saobrazni* svakoj muzičkoj frazi. Taj čovek uživao je u muzici svojim telom, slušao je, upijao *svakim miocitom*. Kako mu samo zavidim. Njegovo telo osetljivije je od naših na akustičke nadražaje. Posmatrati kako se *kao pijana lađa* kreće svojim širokim ramenima, kako se naginje *kao da ju je snažan talas tokom bure ošinuo*

po boku; kako se onda naglo vraća na suprotnu stranu; ili kako bi, drugom prilikom, *putanja njegove glave opisivala lupinge*, čitave dve ili tri petlje – bilo je (i ostaće!), *nezavisno od te neblagonaklone interpretacije*, za mene nešto dostojno najređeg oduševljenja. Opet, ne mogu reći da nekim krajičkom misli nisam naknadno prepoznao da sam i sâm registrovao to kao nekakav poremećaj: *mada se nešto u meni na vrlo uspešan način* čuvalo te pomisli, definitivnog, usmrćujućeg označavanja te pojave tim imenom. Bio sam u *čistoti detinje percepcije*, očito, i uspešno ostao u njoj do kraja. U *auri njene bezazlenosti*. Video te kretnje u potpunoj otvorenosti i divljenju. *Kao jednu od krasnih različitosti ovog sveta sazdanog od samih različitosti*. Kao nešto što ima puno pravo *da bude takvo kakvo jeste*, na isti način kao što bi drvo u dvorištu raslo pod uglom od četrdeset pet stepeni i to bilo samorazumljivo.

Nazvati tu prirodnost tikom? Zar se ne bi mogao govor tela drugih u toj sali nazvati, zar se ne bi mogao nazvati neprirodnošću. Ne bi li se to moglo videti kao *umrtvljenost svoje vrste*, kao otupelost. Ta krutost tih tela. Njihova nemost. Nekakav naučeni mir. *Nenačet*. To – sedeti tako na stolicama, *tako smešten*, *tako kao da se ništa ne događa*, kao da se muzika tu ne izvodi.

Nikada nisam imao smelosti da se na taj način ispoljim, ali sam već duže vreme osećao, katkad na koncertima, *volju svog tela da se kreće*. Kao da su se ispivali *neki vektori mojih udova* koji nisu prenošeni u domen realnih pokreta. Ruke bi ostajale *na svom mestu*, ali ja bih ih na neki način *ipak* pokretao. *I jasno je* što sam sad o tome razmišljao, sumirao iznova, rezimirao, nakon povratka sa desetominutne pauze, kada sam – s obzirom da kompozitora i njegove supruge više nije bilo u sali – seo na njegovo mesto. Tokom izvođenja naredne kompozicije – poslednje koju je napisao preminuli kompozitor, kompozicije pune *najtananije škripe* izazvane prelaženjem gudala preko ivica instrumenata, *nežnim a nervoznim* šaputanjem nerazumljivih reči u otvore rezonatorskih kutija, prevlačenjem vrhova praznih čaša kružnim pokretima preko žica, pirenjem vazduha u pisak klarineta uronjenog vrhom u crnu kofu dopola napunjenu vodom, sve to ispresecano iznenadnim krikovima soprana – *rečju*, osećao sam neizdrživu potrebu da nešto bacim na pod. I više puta sam se – posebno kada bi nakon amplifikovanog, histerizovanog disanja pevačice, simulacije *opšte svetske uznemirenosti*, usledio prodoran krik – *čak, nebrojeno puta* sam se rešavao da učinim to, da bacim na pod tu olovku držačem zakačenu o više puta preklopljen program koncerta, da bacim da se polomi. Iz sve snage. Više puta. Ali nisam to učinio. Niti sam na kraju – *iako van sebe od oduševljenja kompozicijom* – ustao i aplaudirao. Kompenzovao sam to trajnošću i intenzitetom svog aplauza, a bio sam među poslednjima koji su prestali da tapšu još nekoliko trenutaka nakon trećeg izlaska muzičara, dirigenta, pevačice na scenu da se poklone. *Bio je to gromoglasan aplauz*. Nisam ustao, a verovatno bih – da je ustala većina. Ili da je bar još neko ustao. To bi me, *bez sumnje*: ohrabrilo. *Okurazilo* da i ja to učinim. I po svemu sudeći, potpuno bih zaboravio na svoje dvoumljenje, *bio bih ponosan što sam tako iskreno izrazio svoje ushićenje*, što bih *bio jedan od prvih, slobodniji od većine*. I u tom slučaju, *ponesen energijom svekolikog ustajanja, sveopšte neposrednosti* ispoljavanja *onog što se misli/oseća*, neposrednog reagovanja na *ono što se doživelo*, reagovanja *na telesno-himničan način*, opšteg ustajanja koje bi podstaklo i moje ustajanje, i nekolicine meni sličnih – *i mi bismo se sigurno razumeli*, nadmeno u mislima čestitali jedan drugome, *sklopili pakt svoje izvrsnosti, uz naklone suzdržanog poštovanja* – opšteg ustajanja uz još gro-

moglasniji aplauz nego što je inače bio: *po svemu sudeći*, bio bih potpuno opijen time i u zaborav bi *usahlo kolebanje, uzmičuće rešavanje*, odlučivanje, predomišljanje. Svojim sedenjem na stolici, svojim ostajanjem u sedećem položaju, *svedočio sam*, u stvari, o *drugovrsnom, preuranjenom i sasvim neočekivanom zaboravu* na onog ko je tokom prvog dela koncerta sedeo na tom mestu, ako nisam pogrešio u brojanju redova.

III

Posle koncerta, sreo sam nekolicinu prijatelja, poznanika, i svratili smo u poslastičarnicu. *Nisam želeo kolač*. Zapravo, odjednom nisam ništa želeo da unesem u organizam; da *razmenjujem materiju sa sredinom*. Te kad sam već morao nešto da naručim, *neka bi to bilo piće*, nešto da se popije. Kafa. *Prijalo je*. Posebno čaša vode, što sam je momentalno iskapio, naručujući odmah drugu. Uzgred, zvuk gutanja, naročito gutanja pljuvačke, odmalena mi je nepodnošljiv. Oduvek mi je ličio na nešto *primarno, primordijalno, primitivno*. Organski nesvodivo. *Što, uprkos svemu*, nikako ne može da se izbegne. Dobro da me to nije, *kao što se ponekad dešavalo*, zadesilo na koncertu; između stavova. Imao bih utisak da su svi čuli, *neizostavno*. Ne samo ljudi oko mene: da je to doprlo do ušnih školjki *mnogo, mnogo* udaljenijih od onih iz moje neposredne okoline.

*

Sutradan ujutru nije baš bilo prijatno probuditi se, *primetiti sopstvenu erekciju*, i čuti, istovremeno, *milozvučne sirene ambulantnih kola*. Tiha, nečujna svođenja. A pojedinosti slične vrste – razna nepodnošljiva (ne)poklapanja *koja, zaista, ne bih da nabrajam* – očigledno bi se u nedogled nastavila nizati da nisam dva dana kasnije, napokon, prošao kraj te žučkaste kuće, *srećom video taj oljušteni malter* i osetio se – ni sam ne znajući zašto – *iznova u svojoj koži*.